

מחילה על כבוד צבור (המשך)

א. ר' אשר וויס, מנחת אשר בלק נא:ב

והנה נראה פשוט דאף שכתב המג"א (בגלילת ס"ת) דצבור יכול למחול על כבודו, אין זה אלא בענין הטרחא, אבל לגבי שאר דיני כבוד הצבור, כגון שנשים לא תעלינה לתורה, ערום לא יתפלל וכדומה, ודאי לא מהני מחילה, דבהני יודה אף המג"א דלא מדובר בכבוד של צבור מסויים זה גרידא, אלא בכבוד הצבור בישראל וענין כללי הוא שנוגע לכבוד ולמעמד הכללי של ציבור בישראל, ודו"ק בזה.

ב. השוקי חמד מגילה דף כא עמוד א

ולכן נראה שיש חילוק בין כבוד הציבור שהוא משום גנאי, לכבוד הציבור שהוא משום כבוד, וכעין מה שכתב הב"ח (סימן נג) דהעמדת חזן קטן אין פירושו מפני כבוד הציבור שהוא כנגד כבודם לפני בני אדם שתועיל בו מחילת הציבור, אלא פירושו שאין זה כבוד הציבור שישלחו לפניו יתעלה, מי שאין לו הדרת פנים, להליץ על הציבור, דאף לפני מלך בשר ודם אין שולחין להליץ על הציבור אפילו אם הוא חכם גדול...

ונראה שהוא הדין לענין ציבור שאין להם ספר תורה אלא חומשים שהוה גנאי להם, שאין להם ספר תורה, וכן אם אין להם מי שיקרא אלא אשה, הוה נמי גנאי לציבור, מה שאין כן קריאת המגילה בעמידה אינה אלא כבוד של הציבור שיעמוד החזן, ואם אין להם בעל קורא אלא תלמיד חכם שנהיה זקן ואינו יכול לעמוד על רגליו, אין בזה כל גנאי...

ולכן נראה דאם כל הציבור נכים, אפשר לבחור בנכה לכתחילה לקריאת המגילה דאולי אין זה בזיון עבורם מאחר וכולם כמותו. והוא הדין בחזן שלא נתמלא זקנו, דבישיבה קטנה דכולם צעירים ולא נתמלא זקנם, מותר למנות לחזן מי שלא נתמלא זקנו, דאין בזה גנאי לציבור.

כבוד צבור ועליות נשים

ג. ר' יוסף משאש, מים חיים ב או"ח קמ

בכל דור ודור היו חכמי הדור רואין את הקלקלות היוצאות ממעשי דור הקודם ומתקנים אותם, ובפרט בענין תערוכת אנשים ונשים כמ"ש במס' סוכה נא:.... וכן היה הדבר בעליית הנשים לס"ת, היו עזרות מיוחדות לנשים בכל בתי כנסיות כהאידיןא בכל מקום, ולפעמים היתה איזה אשה מתחסדת ומלומדת רוצה לעלות לס"ת, והיתה יורדת מהעזרה בהסתר פנים כמנהג נשים קדמוניות... ועולות לס"ת, ובדורות שאחריהם ראו שיש בזה מחשבת עריות שהצבור היו שואלים זה לזה, "מי זאת עולה", ומה גם הש"ץ הנצבת עמו בתיבה, ואם היה קולה ערב מוסיף להבעיר אש היצר, ולכן עמדו ובטלו את הדבר. וכדי שלא להראות את הצבור שחשדו אותם, תלו הטעם מפני כבוד הציבור, שלא תהא האשה הפטורה מן הדבר מתערבת עם האנשים המחוייבים בו....

ד. שו"ת משפטי עוזיאל כרך ד - חושן משפט סימן ו:ד

אולם עדין נשאר מקום לפקפק ולומר, שאמנם מצד ההלכה מועלת הקבלה ויכולים לבחור בה מדין "קבלוה עליהם", אבל מצד המוסר וגדר הצניעות, אולי יש איסור בדבר. ויפה כתב הרה"ג המחבר יצ"ו כי המוסר והתורה הם דבר אחד וגם בזה יש לומר שאחר שלמדנו שלא אסרה תורה אלא בדרך מנוי [לאפוקי קבלה], מזה יוצא שאין לאסור משום פריצות, ולו היה מקום לאסור מפני הצניעות לא היתה התורה מתרת. ובכל זאת כדי להיות מתונים בדין נתבונן על הדבר גם מנקודת השקפה זו, ונראה, אם בכגון זה יש חשש לפריצות. הסברא נותנת לומר דכל כנסיה רצינית ושיחה מועילה אין בה משום פריצות, וכל יום ויום האנשים נפגשים עם הנשים במשא ומתן מסחרי, ונושאים ונותנים, ובכל זאת אין שום פרץ ושום צוחה. ואפילו היותר פרוצים בעריות, לא ירהרו באיסור בשעה שעוסקים ברצינות במסחרם. ולא אמרו רבותינו אל תרבה שיחה עם האשה (אבות א' ה') אלא בשיחה בטלה שלא לצורך, ושיחה כזאת היא הגוררת עון, אבל לא שיחה של וכוז בענינים חשובים וצבוריים...

וראיה גדולה לדבר ממה שכתוב: "הכל עולין למנין שבעה ואפילו קטן ואפילו אשה, אבל אמרו חכמים לא תקרא אשה בצבור מפני כבוד הצבור" (מגילה כ"ג) ופירוש "כבוד הצבור" הוא שלא יאמרו: שאין בין האנשים מי שיודע לקרא בתורה, אבל לא אמרו משום פריצות. וכן יש להוכיח ממאי דפסקינן בדין זימון: לא תהא חבורה של נשים ועבדים וקטנים מזמנים משום פריצותא דעבדים, ונשים מזמנות לעצמן, אבל כשאוכלות עם האנשים, חייבים ויוצאות בזימון שלנו (אורח חיים סימן קצ"ט סעיף ו' ז'). ומזה מוכח מפורש דאפילו במסיבה של סעודה לא חיישינן לפריצותא, ודוקא באיכא עבדים בהדיהו חיישינן לפריצותא דעבדים.

ה. שו"ת בני בני ד:ב

בפרט אין ממש בטעם שהמציאו לאחרונה שכבוד צבור הוא שמא ירהרו הגברים באשה הקוראת בתורה. וקראתי בדפים ששלח כבודו שהגרי"ד סולובייצ'יק ז"ל לימד כן לתלמידיו, והצטערתי על האי גברא רבא כי הוא נגד משמעות תשובת מהר"מ ב"ב ועוד ראשונים בעיר שכולה כהנים שכהן יקרא ראשון ושני והשאר תקראנה נשים, ואם היה בדבר מכשול מוטב שתבטל הקריאה לגמרי ולא יבואו הגברים לידי הרהור.

ו. שיעורי מרן הרב עובדיה יוסף א יט (וירא תשנ"ו) דף קנ

והטעם הוא רק משום שאין זה כבוד הציבור, והיינו מפני שהיא פטורה מקריאת התורה, וכל הרואה אשה קוראה בתורה מבין שלא היה שם איש שיקרא, וממילא זה בזיון לציבור, שלא מצאו איש המחויב שיקרא, ומצאו אשה שאינה מחוייבת.

ז. רש"י מסכת סוכה דף לה עמוד א

[תבא מארה לאדם] שאשתו ובניו מברכין לו - דודאי מחמת שלא למד הוא.

ח. שו"ת בני בנימין ב:יא

והנה כבודו פרש שדעת הריטב"א היא שכבוד צבור הוא ענין מארה מפני שמבזה את המצוה וכפרש"י במסכת סוכה דף ל"ח. שכתב שתבא לו מאירה שלא למד ואם למד תבא לו מאירה שמבזה את קונו לעשות שלוחים כאלה עכ"ל. ואינו נכון לע"ד כי דברי רש"י נאמרו על המשנה "מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין לו [הלל] וכו'" עכ"ל שאינם מחויבים בהלל, ולכן אף אם למד כיון שעונה אחריהם תבוא לו מארה שעושה לו שלוחים כאלה שאינם מחויבים כמותה, מה שאין כן בכרייתא "בן מברך לאביו ועבד לרבו ואשה מברכת לבעלה וכו'" עכ"ל שמירי בברכת המזון, בזה פרש הריטב"א במסכת סוכה שם ובמסכת מגילה דף י"ט: שהבן הוא גדול, והאשה חייבת בברכת המזון מדאורייתא, והוא הדין העבד, ודבריו הועתקו מחדושי הרשב"א וכן דעת הרמב"ן והר"ן ועוד ראשונים שפרשו שקטן אינו חייב במצוות אפילו מדרבנן ואינו מוציא אחרים כלל אף שאנו מצווים לחנכו... ונמצא שהברייתא עוסקת במי שחייב מדאורייתא כמותו, ובזה אי אפשר לאמר שמבזה את קונו על ידי שעושה שלוחים כאלה כי אטו בנו הגדול סני לן יותר משאר גדול שאינו במארה, כמו שכתב הריטב"א במשנה, וכן אשתו כיון שמחוייבת וכמו שמקדשת בשבת לכתחילה להוציא בעלה עיין באורח חיים סימן רע"א סעיף ב', ולכן אם לא למד תבוא לו מארה מפני שלא למד, אבל אם למד אין כאן בזוי מצוה...

ט. שו"ת בני בנימין ד:ג

והנה בבני בנימין חלק ב' סימן י' הראיתי לע"ד שלדעת רבנו אברהם מן ההר במגילה שם והריטב"א בדף ד. כבוד צבור לענין קריאת נשים פ'י שלא יראה כאילו אין די גברים היודעים לקרוא בתורה ולהכי הביאו אשה, וכן כתב בפתח הדביר. ולפי זה צריך טעם למה הפליגו למנוע נשים מלהוציא גברים לכתחילה אפילו בקריאת המגילה, ובקריאת המגילה עצמה אין גנאי כ"כ אם גברים לא למדו לקרוא אותה כיון שהקריאה היא ארוכה ונקראת רק פעם בשנה וכרגיל על ידי קורא אחד! ועוד קשה דהוי כגזרה לגזרה, כי תחילה אסרו קריאת נשים בתורה משום כבוד הציבור ושוב אסרו לנשים להוציא גברים במגילה שמא תקראנה בתורה, ומאי כולי האי? ולכן נראה לפרש באופן אחר קצת שכבוד צבור לענין קריאת נשים אינו רק כדי שלא יראה כאילו אין שם גברים היודעים לקרוא, אלא כדי שהגברים לא יסמכו מראש על קריאת הנשים ויתעצלו מללמוד לקרוא ולנגן בטעמים בעצמם...

י. ר' מנדל שפירא, קריאת התורה ע"י נשים, חוברת עדה א:ב, דף כו

We have already seen that R. Joel Sirkus regarded *kevod ha-tsibbur* as an *ab initio* concept. Thus, despite his position that the congregation may not waive its dignity, it would appear that *Bah* considered the disqualification of women from *qeri'at ha-Torah*, even if it is said to protect *kevod shamayim*, to reflect essentially aesthetic, cultural sensitivities. Just as a community should choose the imposing figure over the wise man to represent it before the Lord, so the congregation should not denigrate *qeri'at ha-Torah* by performing it through women.

יא. שו"ת בני בנימין ד:ב

ואין להשגיח בטעמי האחרונים בענין זה [הסבר "כבוד הציבור"] ולדוגמה מה שנראה בב"ח באורה חיים סימן נ"ג שאשה לא תקרא בתורה מפני שגנאי לצבור לצאת ידי חובתם על ידי פחותי כבוד. ואילו נצבו האחרונים כמו נד לפרש שלא כהראשונים היה מקום לדון, אבל כיון שאינם אלא מקצת וחלוקים בדעותיהם, זה אומר בכה וזה אומר בכה, פשוט שאחרונים במקום ראשונים אינם משנה.

יב. לבוש אורח חיים סימן רפב סעיף ג

מן הדין הכל עולין למניין שבעה אפילו אשה וקטן שיודע למי מברכין, אבל אמרו חז"ל [מגילה כג.] אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד צבור, ודוקא להצטרף עם אנשים להשלים מנין הקרואים, אבל לא שיהיו כולם נשים או קטנים שאין כבוד לתורה להוציאה בשבילם.

יג. רמ"א אורח חיים הלכות שבת סימן רפב סעיף ג

ואין איסור לקרות ע"ה נכבד, עשיר וגדול הדור לפני ת"ח, כי אין זה בזיון לת"ח רק כבוד לתורה שמתכבדת באנשים גדולים (א"ז). ומזמר מותר לעלות לס"ת (מהר"א מפראג).